

IN MEMORIAM

ВУК ВИНАВЕР

(13. јула 1927 — 23. августа 1986)

Изненада, после краће болести, у Београду је умро др Вук Винавер, научни саветник Института за савремену историју, велико име југословенске историографије, аутор седам обимних монографија, преко двеста студија, чланака и расправа и стотинак приказа и сл.

Име Вука Винавера постало је познато још у време када је одмах после другог светског рата био студент групе за историју Филозофског факултета у Београду (1945—1949). Пажњу својих колега студената и професора привукао је знањем, талентом и духовитошћу. Широко образовање и наклоност према друштвеним наукама добио је и развијао у породици, уз оца Станислава Винавера, познатог српског књижевника, есејисту, критичара и преводиоца и мајку, Немицу из Швајцарске. Био је један од најбрилијантних студената своје генерације. Студије је завршио с просечном оценом 9,90.

После одслуженог војног рока у ЈНА, изабран је за асистента у Историјском институту у Београду 1950. године и ту и званично започео каријеру научног радника. Током 35-годишњег рада, био је сарадник још Одељења за историјске науке Института друштвених наука (1963—1969) у звању вишег научног сарадника и Института за савремену историју (1969—1986) у звању научног саветника.

Увидом у заиста импозантну библиографију научних радова Вука Винавера уочавају се две тематске целине којима се бавио у два различита периода у наша два института: први од 1950. до 1963. у Историјском институту посвећен је проучавању економских, политичких, друштвених, социјалних, културних, демографских, језичких и других проблема у највећем делу југословенских земаља (па и шире) од 14. до 19. века и други од 1963. године до смрти у коме се бавио претежно новијом истори-

јом — општом историјом, међународним односима Југославије 1918—1941. и радничким покретом. Радови су му штампани по историјским часописима и зборницима готово широм целе Југославије, али и у иностранству (Италији, Турској, Мађарској, Чехословачко).

Током 35-годишњег стваралаштва Вук Винавер је објавио скоро 300 научних радова: монографија, студија, чланака, критика, полемика, приказа и сл.* тј. у просеку више од осам радова годишње, што делује заиста импозантно. Писао је брзо, лако и занимљиво. „Нестане” Вук неколико дана из Института и сви знамо, ако није отпутовао негде изван Београда, појавиће се са завршеним већ радом. Тако и буде. Био је оригиналан и непоновљив у приступу и тумачењу проблема и историјских процеса.

Простор не дозвољава да се овде озбиљније оцењује научни допринос др Вука Винарева нашој историографији, јер само списак његових радова захтева десетак штампаних страница. Због тога помињемо једино његове монографије које су већ постале трајне вредности наше историјске науке и културе: *Дубровник и Турска у XVIII веку*, Београд, Историјски институт САНУ, 1960, стр. 180; *Преглед историје новца у југословенским земљама (XVI—XVIII)*, Београд, Историјски институт, 1970, стр. 383; *Југославија и Мађарска 1918—1933*, Београд, Институт за савремену историју, 1971, стр. 574; *Југославија и Мађарска 1933—1941*, Београд, Институт за савремену историју, 1976, стр. 461; *Писци-сведоци епохе (1914—1945)*, Београд, „Глас”, 1972, стр. 261; *Југославија и Француска између два светска рата (Да ли је Југославија била француски „сателит”?)* Београд, Институт за савремену историју, 1985, стр. 482 и *Светска економска криза у Подунављу и немачки продор (1929—1935)*, Београд, Институт за савремену историју, 1987.

Документациона подлога свих Винаверових радова изузетно је богата и разноврсна. Истраживао је у готово свим значајнијим југословенским архивским центрима (за старију историју нарочито у Дубровнику), али и у иностраним архивима: у Букуршту, Будимпешти, Прагу, Кобленцу, Бону, Лондону, Паризу, Риму, Венецији. Изванредно је познавао домаћу и страну научну литературу. Захваљујући томе што је владао са свих пет најважнијих савремених европских језика (од старијих одлично је познавао латински) био је устању да чита и разуме историографска дела на свим словенским, германским и већини романских језика. Али, он тиме није био задовољан. Као већ сасвим зрео научни радник, када је започео рад на југословенско-мађарским односима, савла-

* Селективна библиографија радова Вука Винарева објављена је у споменици *Двадесет година Института за савремену историју*, Београд, Институт за савремену историју, 1979, 158—163 и *Двадесетпет година Института за савремену историју 1958—1983*, Историја 20. века, бр. 1—2, Београд 1984, 272. Потпуна Библиографија радова објављује се у часопису *Историја 2. века*, бр. 1—2, Београд 1986.

дао је и мађарски језик, за већину људи врло тежак језик. Не само да је успешно користио мађарску историјску литературу и изворе у својим радовима, него ју је веома успешно приказивао у нашим и мађарским историографским публикацијама. Лично ми је познато да су наше колеге у Мађарској с великом знатижељом очекивале његове приказе и с уважавањем се односиле према њима, високо ценећи његово широко знање, оригиналност у приступу проблемима и истанчану моћ запажања. Успео је да савлада и албански језик.

Хроничној беспарици и недостатку девиза за набавку страних научних публикација од стране наших историјских института доскочио је на оригиналан начин. У одређеним временским размацима обилазио је немачку, британску, француску, америчку читаоницу, совјетски дом културе и сличне институције у Београду и тамо налазио (или наручивао) оне часописе и књиге којих није било у нашим институтима. Тако је непрестано био „у курсу” светске историографије.

Захваљујући свему реченом, а затим великој марљивости и истрајности у раду, са сигурношћу се може рећи да је Вук Винавер био један од наших најпродуктивнијих и најсвестранијих историчара. Ретки су научни радници који су се тако успешно хватали у коштац са тако разноврсним и суштински различитим проблемима у распону од седам векова.

О Вуку Винаверу као научном раднику говоре и говориће његова научна дела. Међутим, из њих се не види какав је он био као човек. А био је диван. Скроман, строг према себи, благ према другима, никада ни са ким у колективу у озбиљном сукобу, добронамеран, увек спреман да помогне, изванредно духовит, вистрен, склон несвакидашњој шали. Довољно је било да се за време паузе појави у ходнику Института, па да се зачас око њега окупе пажљиви слушаоци. Тада је постојао неисцрпан у духовитости и ненадмашан у причању вицева, доскочица и сличног. Међутим, наметао је и озбиљне разговоре. Подстицај су му пружала многа наша и страна прочитана дела, као и богата архивска грађа која му је пролазила кроз руке. Како није био „заљубљен у себе” и није апсолутизовао своје знање и мишљење, као сваки савестан научни радник, сумњао је у све (па и у себе) и све је желео да провери. Зато је у разговорима волео да чује шта други мисле о одређеним појавама, догађајима, процесима, проверавао је своје импресије и закључке, па ако је требало, коригавао их. Ови неформални дискусииони састанци на ногама били су лепа прилика, нарочито за млађе научне раднике, да се обавесте о појави неке нове књиге, чланка, идеје, критике, да постоји одређена архивска документација и сл.

Другима је несебично помагао. Довољно је било само поставити питање, а онда је Вук пружао и више него што је питач очекивао. Важио је за ерудиту у својој струци. Оно што се није

могло наћи ни у којој енциклопедији или каквом приручнику, често се могло добити од њега. Уколико би се, ипак, десило да на неко питање не може дати одговор, прецизно је упућивао где се он може наћи, а и то је велика помоћ. Ишао је и даље. Знајући које теме обрађују поједини сарадници Института, бележио је сигнатуре релевантне документације и на њу упозоравао заинтересоване. Због свега реченог почетници и млађи научни радници су га често „прогонили” и „опседали”. Није му то тешко падало. Напротив, чини се да му је причињавало задовољство.

Код њега су на консултације често долазили и страни научни радници који су истраживали у београдским архивима и библиотекама. И према њима је био крајње коректан, отворен и предусретљив, упућивао их на одговарајуће изворе и литературу, упозоравао на тешкоће, објашњавао проблеме. Ови су му били утолико захвалнији, јер је то чинио на неком од светских језика.

Због свега реченог и много чега другог што није могло бити поменуто у оваквом кратком тексту, ми у Институту за савремену историју доживели смо изненадну смрт нашег друга Вука Винавера као велики губитак. Свесни смо да је то велики губитак и за југословенску историографију. У њему смо изгубили омиљеног и драгог друга и колегу, великог znalца и професионалца, увек спремног на пружање доброг савета и помоћи. Често га се присећамо, помињемо и цитирамо („што рекао Вук”, „што би рекао покојни Вук”, „Вуковски приступ” итд). Оставио је дубок траг међу нама.

Тома Миленковић